

JAARPLAN 2024

RECHTSPRAAK MAAKT SAMENLEVEN MOGELIJK

INHOUD

Voorwoord	3
1 Leeswijzer	5
2 Het werk van de rechter en van de Rechtspraak in 2024	7
2.1 Rechtspreken in 2024	8
2.2 Kwalitatief hoogwaardige en rechtvaardige rechtspraak	10
2.2.1 Kwaliteit, kennis en professionele standaarden	10
2.2.2 Focus op rechtsbescherming	12
2.2.3 Rapportage toedeling van zaken	15
2.3 Tijdige en voorspelbare rechtspraak	16
2.4 Toegankelijke en transparante rechtspraak	18
2.4.1 Begrijpelijke en mensgerichte communicatie	18
2.4.2 Maatschappelijk effectieve rechtspraak en innovatie	19
2.4.3 Digitalisering	20
2.4.4 Online zittingen	22
2.4.5 Transparantie en openbaarheid	23
2.5 Onze mensen en omgeving	24
2.5.1 Aantrekken en behouden van medewerkers	24
2.5.2 Werkdruk en werkplezier	25
2.5.3 Diversiteit en inclusie	25
2.5.4 Investeren in leidinggevenden	26
2.5.5 Duurzaamheid	26
2.5.6 Een sociaal veilig werkklimaat	26
2.5.7 Een fysiek veilig werkklimaat	27
3 Financiën	28
3.1 Financiering van de Rechtspraak	28
3.2 Financieel beeld 2024	28
3.3 Prognose instroom en productie 2024	29
3.4 Beschikbare middelen en verwachte kosten	31
4 Risico's en risicobeheersing	34
5 Strategische Evaluatie Agenda	40

VOORWOORD

In dit jaarplan leest u over de prioriteiten van de Rechtspraak in 2024. Bij het bepalen van onze prioriteiten stellen wij onszelf doorlopend de vraag wat de samenleving van ons nodig heeft en hoe wij hierop kunnen inspelen. Onze plannen – groot en klein – hebben gemeen dat ze zijn gericht op het bestendigen of versterken van de rechtsstaat. Soms voeren we die plannen als derde staatsmacht eigenstandig uit, maar vaker nog werken we samen met andere staatsmachten en organisaties, zoals gemeenten of binnen de advocatuur. Bij samenwerkingen in de vorm van netwerken of ketens is het gezamenlijk beoogde resultaat groter dan de som der delen. Daardoor zijn we beter in staat aan te sluiten bij wat de samenleving van ons vraagt.

Niemand weet wat 2024 onze samenleving precies brengt. Duidelijk is wél dat de zorgen rondom maatschappelijk bewogen thema's als bestaanszekerheid, wonen, klimaat en migratie groot zijn. De roep om oplossingen klinkt hard en vertolkt niet zelden onmacht. Tegelijk weten we ook dat het vinden van oplossingen complex en kostbaar is. Het risico bestaat dat investeringen die niet direct zichtbaar resultaat hebben, zoals het verder bouwen aan de rechtsstaat, moeten wijken voor resultaten op de korte termijn. Daarvoor wil ik waarschuwen. In dit voorwoord benadruk ik daarom nogmaals dat de instituties die de kern vormen van de democratische rechtsstaat dienen te beschikken over een robuuste en stabiele begroting. Want het belang van de rechtsstaat staat ook, en misschien wel juist, als het economisch minder goed gaat.

Naast financiële stabiliteit zijn extra investeringen nodig om de problematisch hoge werkdruk binnen de Rechtspraak aan te pakken, deels veroorzaakt door het steeds complexer worden van rechtszaken. Er zijn ook middelen nodig om de aanbevelingen uit het reflectierapport van familie- en jeugdrechters handen en voeten te geven. Deze aanbevelingen kunnen niet wachten. De kinderen en gezinnen om wie het gaat zijn kwetsbaar en hebben goede rechtsbescherming nodig.

Dit soort investeringen vergroten en versterken de toegang tot het recht en zorgen ervoor dat mensen zich gehoord voelen. Hetzelfde geldt voor ons pleidooi om de al ingezette daling van de griffiekosten voort te zetten en te zorgen voor adequate rechtsbijstand voor mensen die het niet breed hebben. Iemand's portemonnee mag niet bepalen hoeveel recht er is op rechtvaardigheid.

Elke dag zetten bijna 2.700 rechters en ruim 10.000 Rechtspraakmedewerkers zich in voor een rechtvaardige samenleving. Zij doen dit samen met vele anderen buiten de Rechtspraak. Het gaat om samenwerkingen die individuele organisatiebelangen overstijgen en zo een beter antwoord bieden op wat mensen nodig hebben. Dit soort samenwerkingen is niet vrijblijvend. Het vraagt om inlevings- en incasseringsvermogen. Om vertrouwen en betrouwbaarheid – dat iedereen levert wat is beloofd. En het vraagt om onderlinge afstemming waarbij partijen elkaar op de hoogte houden. En dit alles terwijl wij onze onpartijdige, onafhankelijke positie vasthouden én de rollen die anderen vervullen niet uit het oog verliezen.

Dit soort samenwerking gebeurt al volop, zoals bij wijkrechtspraak en bij de inzet van schuldenfunctionarissen in onze rechtbanken. Maar ook bij de samenwerking met de Dienst Justitiële Inrichtingen om het aanwezigheidsrecht van verdachten te garanderen. Een recht dat door samenwerking veilig en uitvoerbaar is voor de samenleving, bijvoorbeeld door het aantal vervoersbewegingen te beperken. Het zijn voorbeelden waarbij we gebruik maken van het beste dat iedere organisatie kan geven. En waarmee duidelijk wordt dat werken en presteren binnen netwerken een gezamenlijke verantwoordelijkheid is en zich minder leent voor regievoering door één organisatie.

Achter de oplossing van maatschappelijke problemen gaat vrijwel altijd een wereld schuil van overleg en samenwerking en van gevraagd én ongevraagd advies. Van rolverdelingen en wederzijdse afhankelijkheden. Van vertrouwen. Van een overheid, en alle netwerken en organisaties daarbinnen, die op alle fronten een bijdrage levert. En als het leveren van zo'n bijdrage niet mogelijk is, bijvoorbeeld omdat onze onafhankelijke positie dit niet toestaat, dan staat niets ons in de weg om nadrukker en publiekelijk ons begrip uit te spreken voor de poging die wordt gewaagd. Ik denk dat dit samenwerking bevordert en mensen laat zien dat de rechtsstaat écht iets betekent. Voor iedereen.

Ik nodig u uit ons jaarplan te lezen. Het laat zien dat samenwerking over organisatiegrenzen heen heel goed mogelijk is en de samenleving veel te bieden heeft. Het laat ook zien dat die samenwerking op de werkvloer al vaak dagelijkse praktijk is. Dat is iets om trots op te zijn – als Rechtspraakorganisatie en als onderdeel van de samenleving.

Henk Naves,
voorzitter Raad voor de rechtspraak

Onderschrift:

*Dit voorwoord is gebaseerd op de nieuwjaarsrede die Henk Naves
op 11 januari 2024 uitsprak*

LEESWIJZER

De medewerkers van de elf rechtbanken, vier gerechtshoven, twee bijzondere colleges en vier landelijke diensten werken dagelijks aan een rechtvaardige samenleving en aan onze rechtsstaat. Samen vormen zij de Rechtspraak. Dit jaarplan beschrijft hoe de Rechtspraak in 2024 en volgende jaren haar missie ten dienste van de samenleving waarmaakt.

Missie

De Rechtspraak beschermt rechten en vrijheden, komt op voor de democratische rechtsstaat, zorgt voor een goede toepassing van het recht en voor beslissingen door onafhankelijke, onpartijdige, integere en deskundige rechters.

De komende jaren blijft de Rechtspraak zich richten op het realiseren van de vijf ambities uit deze visie. Ze vormen de drijfveer voor, en reden achter, de gemaakte en nog te maken beleidskeuzes.

Visie

De Rechtspraak is rechtvaardig, toegankelijk, tijdig, transparant en speelt in op maatschappelijke ontwikkelingen.

De samenleving is voortdurend in ontwikkeling. De Rechtspraak stelt zichzelf daarom doorlopend de vraag wat de Nederlandse samenleving van haar nodig heeft en speelt daar, waar mogelijk, op in. Wat betekent rechtvaardige, toegankelijke, tijdige, transparante en maatschappelijke rechtspraak vandaag de dag en de komende jaren? Hoe zorgen we ervoor dat de Rechtspraakorganisatie en haar individuele rechters met maatschappelijke ontwikkelingen kunnen meegaan? Dat we wendbaar zijn bij een veranderende vraag vanuit de samenleving en tegelijkertijd betrouwbaar en voorspelbaar blijven?

In 2024 doen we dat onder andere door in alle rechtsgebieden ruimte te maken voor reflectie en te werken aan verdere waarborgen voor rechtsbescherming. Dit is noodzakelijk om inzicht te krijgen in hoe we werken en waarom we er in het verleden niet altijd in slaagden geluiden uit de samenleving goed te vertalen binnen de Rechtspraak. We zetten ook vervolgstappen in de richting van de aanbevelingen van de Visitatiecommissie Rechtspraak. De visitatiecommissie constateerde in 2023 dat de Rechtspraak er de afgelopen jaren in is geslaagd om de inhoudelijke kwaliteit hoog te houden. De commissie geeft ook aanbevelingen om de ontwikkeling van die kwaliteit te blijven bevorderen en te verbreden. U leest hierover meer in paragraaf 2.2.

Goede rechtspraak betekent niet alleen dat de inhoudelijke kwaliteit hoog is, maar ook dat hij tijdig is en dat rechtzoekenden weten waar ze aan toe zijn. Daarom is besloten het programma Tijdige rechtspraak met twee jaar te verlengen. Dit geeft ruimte om de verbeteringen die de afgelopen jaren zijn ontwikkeld goed in te bedden in de organisatie. U leest hierover meer in paragraaf 2.3.

De Rechtspraak moet voor iedereen toegankelijk en transparant zijn. Daarom werken we aan digitale toegang, begrijpelijke communicatie, transparante informatievoorziening en goed toegankelijke gebouwen. Hierover leest u meer in paragraaf 2.4. In deze paragraaf leest u ook meer over rechtspraak die zo goed mogelijk aansluit bij maatschappelijke behoeften. Dit doen we onder de noemer maatschappelijk effectieve rechtspraak.

Beschikken over voldoende rechters en ander kundig personeel is een belangrijke randvoorwaarde voor het realiseren van een rechtvaardige en veilige samenleving. In paragraaf 2.5 leest u hoe wij onder andere via onze arbeidsmarktcampagne en het traineeship bij de Rechtspraak werken aan de werving van nieuw personeel. We belichten ook onze inspanningen om de huidige medewerkers te behouden en in hen te investeren. In deze paragraaf leest u ook hoe wij werken aan een meer diverse en inclusieve organisatie en hoe wij ons inspannen om in 2030 een klimaat-neutrale bedrijfsvoering te hebben.

Hoofdstuk 3 gaat over de financiën, gevolgd door hoofdstuk 4 over de risico's en hoe wij die menen te kunnen beheersen.

HET WERK VAN DE RECHTER EN VAN DE RECHTSPRAAK IN 2024

2.1

RECHTSPREKEN IN 2024

Alle Rechtspraakmedewerkers zetten zich in 2024 vanzelfsprekend weer vol in voor de kerntaak van de Rechtspraak: rechtspreken. Circa 2.700 rechters en raadsheren en 10.000 gerechtsambtenaren streven naar kwalitatief hoogwaardige, maatschappelijk relevante en efficiënte afhandeling van ongeveer 1,5 miljoen rechtszaken.

In 2024 zal het grootste deel (66 procent) van de rechtszaken in eerste aanleg worden afgehandeld door de kantonrechter. Het gaat bijvoorbeeld om civiele zaken tot 25.000 euro (vaak incassozaken, arbeidzaken, huurzaken, consumentenzaken en lichte strafzaken zoals snelheidsovertredingen). Van oudsher is kanton in aantallen veruit de grootste zaakcategorie. Omdat kantonzaken over het algemeen minder complex zijn, zijn ze meestal wel minder tijdsintensief dan andere zaken. Qua tijdsbesteding is kanton dan ook niet de grootste groep rechtszaken.

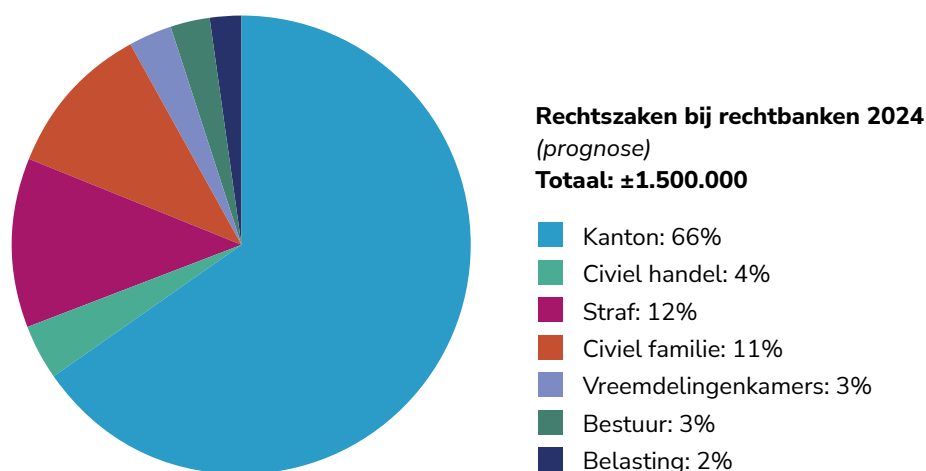
Ook de civiele zaken die niet onder kanton vallen, vormen in 2024 een groot deel van het werk voor de rechter in eerste aanleg (15 procent). De civiele rechter doet uitspraken in conflicten tussen particulieren en/of organisaties onderling, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen handelszaken en familiezaken. Denk aan een echtscheiding, faillissement of een conflict over letselschade.

Strafzaken zijn het meest in het nieuws, maar vormen een relatief kleine groep zaken bij de rechtbanken (12 procent). In hoger beroep zijn strafzaken daarentegen juist de grootste groep zaken (58 procent).

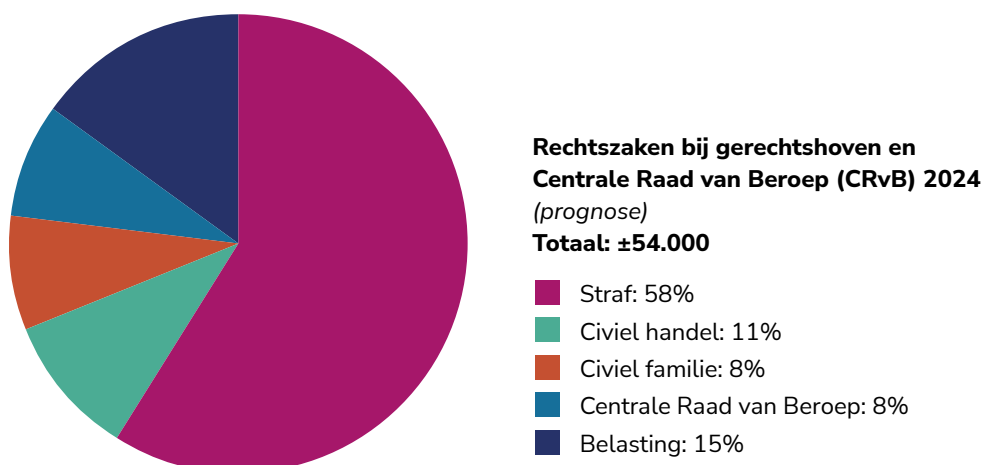
Tot slot vormen de verschillende typen bestuursrechtzaken een belangrijke, maar wel kleinere categorie bij de rechtbanken (8 procent). In deze zaken staan besluiten van de overheid centraal, bijvoorbeeld over vergunningen of uitkeringen. Vaak worden belastingzaken en vreemdelingenzaken als aparte categorie binnen het bestuursrecht genoemd.

Het volledige overzicht van de instroom en (verwachte) afhandeling van rechtszaken (productie) is opgenomen in hoofdstuk 4.

Figuur 1 Rechtszaken bij rechtbanken 2024

Figuur 2 Rechtszaken bij gerechtshoven en Centrale Raad van Beroep (CRvB) 2024

ONPARTIIDIG
ONAFHANKELIJK
INTEGER
DESKUNDIG
MET MENSELIJKE MAAT

2.2

KWALITATIEF HOOGWAARDIGE EN RECHTVAARDIGE RECHTSPRAAK

2.2.1 Kwaliteit, kennis en professionele standaarden

De kwaliteit van de Rechtspraak heeft altijd onze aandacht. De ontwikkeling daarvan staat dan ook nooit stil. Elke medewerker bouwt hieraan mee. Constant leren en verbeteren neemt een belangrijke plek in binnen de Rechtspraak.

Professionele standaarden en visitatie

De Rechtspraak vraagt iedere vier jaar een onafhankelijke visitatiecommissie onderzoek te doen naar de rechterlijke organisatie, met als doel de ontwikkeling van kwaliteit van rechtspraak te volgen en inzichtelijk te maken voor de samenleving. De visitatie die in 2023 is afgerond gaat over het werken met professionele standaarden. Dit zijn kwaliteitsnormen van en voor rechters en interne gezamenlijke afspraken over de kwaliteit waaraan hun werk moet voldoen.

In september 2023 is het visitatierapport *Kwaliteit van rechtspraak: versterking door samenwerken* gepresenteerd. De visitatiecommissie constateert dat de Rechtspraak de afgelopen jaren een enorme ontwikkeling heeft doorgemaakt. Er is steeds meer oog voor rechtzoekenden en het effect van rechtspraak op de maatschappij. De Rechtspraak werkt aan het begrijpelijker maken en sneller afhandelen van rechtszaken. Ook worden de individuele aspecten van een situatie steeds vaker meegenomen in het werk. Tegelijkertijd staat de Rechtspraak onder druk. Er is een tekort aan mensen en middelen. Er komen steeds meer zaken met een hoge complexiteit en de maatschappelijke druk bij het behandelen van zaken met publieke aandacht loopt op. Ondanks deze ontwikkelingen is het de Rechtspraak de afgelopen jaren gelukt om vakinhoudelijke kwaliteit te blijven leveren.

Hoofddlijn van het rapport *Kwaliteit van rechtspraak: versterking door samenwerken* is dat binnen de Rechtspraak op alle niveaus (meer) moet worden samengewerkt en dat daarbij een blik van buiten nodig is.

De visitatiecommissie doet in haar rapport negen kernaanbevelingen om de ontwikkeling van de kwaliteit te blijven bevorderen. De eerste aanbeveling betreft het opzetten van een eenduidig landelijk kwaliteitsbegrip. Wat nu al is ontwikkeld op het gebied van kwaliteit, moet de basis vormen voor dat kwaliteitsbegrip. Dit eenduidige kwaliteitsbegrip is het kader waarmee, indien nodig, prioritering van zaakafdoening kan plaatsvinden. Daarnaast doet de visitatiecommissie aanbevelingen op het gebied van personele schaarste, digitalisering, innovatie en verdere uniformering van de professionele standaarden. Deze aanbevelingen zijn richtinggevend voor het samenwerken aan verdere kwaliteitsverbetering.

De aanbevelingen in het visitatierapport worden breed herkend en in grote lijnen door de Rechtspraak onderschreven. De Rechtspraak is blij met de centrale conclusie van de visitatiecommissie dat het rechters en andere medewerkers is gelukt om, ondanks de toenemende druk, kwalitatief goed werk te leveren. Hoewel de bereidheid en ambitie er is om met de aanbevelingen aan de slag te gaan, moeten wel keuzes worden gemaakt. In november 2023 is besloten welke aanbevelingen een apart opvolgtraject krijgen.

Daarnaast sluiten veel aanbevelingen aan bij lopende ontwikkelingen binnen de Rechtspraak. Een apart opvolgtraject is hiervoor niet nodig; wel wordt bezien of aanpassingen nodig zijn van deze reeds ingezette ontwikkelingen.

Na definitieve besluitvorming eind 2023 over de reactie en de vervolgstappen, is in januari 2024 gestart met de uitvoering van de aanbevelingen naar aanleiding van de visitatie.

Klantonderzoek

In 2022 is besloten om het klantonderzoek zo in te richten dat leren en verbeteren centraal komen te staan. Op lokaal en landelijk niveau zijn diverse instrumenten voorhanden om rechtzoekenden en professionals vaker en gericht te vragen naar hun ervaringen. Dit nieuwe instrumentarium voor klantonderzoek wordt vanaf 2024 ingezet. Resultaten uit dit klantonderzoek zullen worden ingezet om de kwaliteit van de Rechtspraak verder te verbeteren.

Kennishuis

Kennisdeling draagt rechtstreeks bij aan de kwaliteit van het rechtspreken en is van essentieel belang voor de toekomstbestendigheid van de Rechtspraak. Het Kennishuis van de Rechtspraak is de plek waar Rechtspraakmedewerkers kennis kunnen vinden, opslaan, delen en borgen. Hier wordt niet alleen geïnvesteerd in de organisatie van kennis, maar wordt ook het digitale platform waarop kennisdeling mogelijk is verbeterd en wordt het delen van kennis tussen collega's versterkt. Aan het Kennishuis hangt een concrete agenda die is gekoppeld aan de belangrijkste doelen van de Rechtspraak, zoals de kwaliteit van het primaire proces, tijdigheid en aandacht voor medewerkers. In 2024 werken we met een agenda die is gericht op het verbeteren van een instrumentarium voor kennisdeling en het faciliteren van medewerkers bij het werken aan een vanzelfsprekende cultuur van kennisdelen en borgen.

2.2.2 Focus op rechtsbescherming

Nadat de afgelopen jaren op verschillende manieren duidelijk is geworden dat burgers in de praktijk niet altijd de rechtsbescherming genoten waarop zij mochten vertrouwen, heeft de Rechtspraak binnen alle rechtsgebieden ruimte gemaakt voor reflectie en worden waarborgen voor rechtsbescherming waar nodig (verder) ontwikkeld.

Familie- en jeugdrecht

Rechtsbescherming

In februari 2023 heeft de reflectiecommissie familie- en jeugdrechters van de rechtbanken en de gerechtshoven haar rapport *Recht doen aan kinderen en ouders* gepubliceerd. Dit rapport bevat een groot aantal conclusies en aanbevelingen om meer rechtsbescherming aan ouders en kinderen te bieden. In 2024 zal een projectteam de invoering van de aanbevelingen uit het reflectierapport ter hand nemen. Concrete voorbeelden zijn het inplannen van meer tijd voor zittingen in het familierecht en het afschaffen van de zogenoemde meldbriefprocedure.

Verbetering van de rechtsbescherming in de jeugdbescherming is een belangrijk speerpunt voor de Rechtspraak. Het reflectierapport en de eindevaluatie Wet herziening kindbeschermingsmaatregelen hebben de noodzaak hiertoe onderstreept. In de jeugdbescherming grijpt de overheid hard in het gezinsleven in. Daar behoort een goede rechtsbescherming voor ouders tegenover te staan.

Sinds 1 januari 2023 loopt bij alle rechtbanken de pilot kosteloze rechtsbijstand voor ouders die te maken krijgen met een procedure over beëindiging van het ouderlijk gezag. Vanaf 1 oktober 2023 is deze pilot uitgebreid en wordt kosteloze rechtsbijstand ook aangeboden in het geval van een procedure tot (eerste) uithuisplaatsing. Bij iedere zaak die binnen de reikwijdte van de pilot valt, wijst de rechtbank een advocaat toe aan de ouder(s). De pilot loopt tot 1 juli 2024.

Onderzoek uithuisplaatsing en kinderopvangtoeslagenaffaire

In 2024 onderzoekt de Rechtspraak de uithuisplaatsing van kinderen uit gezinnen die gedupeerd zijn door de kinderopvangtoeslagenaffaire. Hiervoor is wetgeving opgesteld die het mogelijk maakt om de persoonsgegevens van de gedupeerden te delen tussen de verschillende betrokken overheidsorganen. Op basis van de beschikbare persoonsgegevens zullen de desbetreffende dossiers worden opgevraagd bij de gerechten en vervolgens worden beoordeeld. Het onderzoek zal een groot deel van 2024 lopen.

Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

De ministeries van Justitie en Veiligheid (JenV) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten hebben opdracht gegeven voor het programma Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. De bedoeling is dat dit scenario een structurele oplossing gaat bieden voor de vele knelpunten in de jeugdbescherming. Het programma is bijzonder omvangrijk en is op veel punten nog niet heel concreet uitgewerkt.

Eerdere inbreng vanuit onder meer de Rechtspraak op het toekomstscenario heeft geleid tot de instelling door de minister van JenV van de Adviescommissie rechtsstatelijkheid en rechtsbescherming, onder voorzitterschap van mw. mr. A. van Dooijeweert. Het rapport verschijnt begin 2024.

De problemen in de jeugdbeschermingsketen zijn groot. De (toekomstige) aanbevelingen en oplossingsrichtingen van de commissie Van Dooijeweert, het rapport *Nieuwe rechtsgronden in een haperend jeugdbeschermingsstelsel* van Bruning c.s. uit 2022 (eindevaluatie Wet herziening kindbeschermingsmaatregelen) en het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming zullen in 2024 veel tijd en aandacht vragen van de familie- en jeugdrechtspraak.

Bestuursrecht

Rechters hebben gereflecteerd op de vraag wat hun rol is geweest in de toeslagenaffaire en hoe zij effectieve rechtsbescherming kunnen bieden. De bevindingen zijn in de herfst van 2021 neergelegd in het rapport *Recht vinden bij de rechtbank*. In dit rapport zijn diverse aanbevelingen gedaan. In de bestuursrechtspraak is mede hierdoor inmiddels een duidelijke ontwikkeling zichtbaar, waarbij bestuursrechters actiever de feiten en gevolgen van besluiten onderzoeken en de besluiten van bestuursorganen indringender aan het evenredigheidsbeginsel toetsen.

Kort gezegd betekent dit dat de bestuursrechter toetst of de nadelige gevolgen van een besluit niet onevenredig zijn in verhouding met het beoogde doel van dat besluit. In 2024 wordt deze ontwikkeling voortgezet. In de dialoogsessies tussen bestuursrechters en ouders en kinderen die te maken hebben gehad met de kinderopvang-toeslagaffaire zijn inzichten opgedaan. In 2024 wordt onderzocht hoe deze inzichten de ingezette beweging naar 'rechtsbeschermingsrechter' en het bewustzijn hierover kunnen versterken.

Civiel recht en toezicht

Binnen het civiel recht en toezicht is in 2023 een bezinningsbijeenkomst gehouden over onder andere de in het *Jaarverslag 2022 van de Rechtspraak* gesignaleerde buikpijndossiers. Dergelijke bijeenkomsten zullen de komende jaren worden voortgezet. Het doel van deze bezinningsbijeenkomsten is om bewustwording te creëren over, en te reflecteren op, schrijnende situaties die zich in bepaalde rechtszaken en in het maatschappelijk domein voordoen. Met de Hoge Raad zijn nieuwe afspraken gemaakt om binnen het civiel domein over specifieke onderwerpen van gedachten te wisselen en te reflecteren. De beperking van processtukken in hoger beroep wordt door de hoven geëvalueerd aan de hand van de ervaringen van de afgelopen jaren.

Strafrecht

In 2024 richt de Rechtspraak zich op het verkorten van doorlooptijden en verhogen van haar effectiviteit, ook in ketenverband. Met activiteiten in het kader van de modernisering van het Wetboek van Strafvordering bereidt de Rechtspraak zich voor op de invoering van het nieuwe wetboek. Samenwerking en afstemming met andere instanties, met name met het Openbaar Ministerie (OM), is daarbij van groot belang

Effectiviteit en efficiëntie

De Rechtspraak werkt vooral binnen het Bestuurlijk Ketenberaad samen met andere bij het strafrecht betrokken instanties. De prioriteiten waaraan de strafrechtketen werkt zijn: het terugdringen van zaakvoorraden, de vernieuwing van het Wetboek van Strafvordering en in het verlengde daarvan digitalisering. Wat betreft de geprioriteerde zeven ketenzaakstromen krijgt ook in 2024 de zaakstroom zedenzaken speciaal en gericht aandacht (Actieplan versterken ketenaanpak zedenzaken).

De Rechtspraak is bezig met (straf)procesoptimalisatie en -innovatie, gericht op (keten) efficiëntie en (keten)effectiviteit. Regie door de rechter (en daarmee samenhangend interne delegatie) is in dit verband belangrijk, mede met het oog op een van de doelstellingen van het nieuwe wetboek: beweging naar voren. Hierbij hebben de rechter-commissaris en de zittingsrechter voor en tijdens de zitting meer regiemogelijkheden.

De Rechtspraak is zelf aan zet bij deze procesoptimalisatie en -innovatie, hoewel er ook wordt samengewerkt met de politie en het OM. Gezamenlijk doel is het terugdringen van de doorlooptijden en zaakvoorraden. Trajecten die al lopen worden in 2024 voortgezet. Na afronding zullen de resultaten bij gebleken en gedragen geschiktheid landelijk en/of lokaal tot gerichte (innovatieve) oplossingen en verbeteringen in werkwijzen leiden. Al lopende afspraken met het OM worden hierbij betrokken.

Vernieuwing Wetboek van Strafvordering

De Rechtspraak heeft met het oog op de invoering van het nieuwe Wetboek van Strafvordering een programma opgezet. Hoewel de beoogde datum van invoering (1 januari 2026) van het nieuwe wetboek inmiddels is verlaten, gaan de activiteiten van het programma verder. De huidige fase van het programma is met name gericht op twee onderdelen: pilots in het kader van de Innovatiewet Strafvordering en experimenteerwetgeving en deelprojecten voor de implementatie van het wetboek.

Wat betreft de innovatiewet gaat het bij de Rechtspraak om pilots waarin de effecten worden onderzocht met prejudiciële vragen aan de Hoge Raad en audiovisuele verslaglegging. Deze pilots zijn van groot belang om de consequenties voor de strafrechtpraktijk te toetsen. De audiovisuele verslaglegging is ook voor de politie en het OM van belang. De evaluatie wordt in 2024 voorzien.

Het programma is daarnaast ook in het eerdergenoemde ketenverband betrokken bij advisering en overleg over het wetgevingstraject en bij samenwerking op het gebied van informatievoorziening. Goede informatievoorziening is een belangrijke randvoorwaarde voor de invoering van het nieuwe wetboek. Binnen de keten worden onderlinge afhankelijkheden besproken en gezamenlijk besluiten genomen die de Rechtspraak overdraagt naar haar dagelijkse praktijk.

De implementatie van het nieuwe Wetboek van Strafvordering zal, met alle aspecten die daarmee in 2024 en in toenemende mate de jaren daarna samenhangen, veel tijd kosten. Dat kan ook het primaire proces (zaakvoorraden en doorlooptijden) raken. Mede daarom zijn efficiency en effectiviteit zo belangrijk. Een beleidsluwe periode voor de gehele strafrechtketen kan daarbij helpen. Ook in 2024 zal de Rechtspraak daarom de wenselijkheid van een tijdelijke 'beleidsluwte' benadrukken.

2.2.3 Rapportage toedeling van zaken

Op 1 april 2021 trad de nieuwe Code zaaktoedeling in werking. Op basis van deze code hebben de landelijke overleggen vakinhoud specifieke regels opgesteld voor de toedeling van zaken binnen de rechtsgebieden strafrecht, civiel recht (handel en kanton), familierecht, bestuursrecht, belastingrecht en toezicht. Deze zaakstoedelingsregelingen zijn opgenomen in de bestuursreglementen van de gerechten. In 2024 zal over de toedeling van zaken door de Rechtspraak worden gerapporteerd.

BETROUWBAAR
VOORTVAREND
VOORSPELBAAR

2.3

TIJDIGE EN VOORSPELBARE RECHTSPRAAK

Goede rechtspraak betekent niet alleen dat de inhoudelijke kwaliteit hoog is, maar ook dat hij tijdig is en dat rechtzoekenden weten waar ze aan toe zijn. Daarom is voor de duur van drie jaar in 2020 het programma Tijdige rechtspraak van start gegaan. Sinds die tijd wordt gezamenlijk en in programmaverband aan tijdige en voorspelbare rechtspraak gewerkt. Er zijn de afgelopen drie jaar belangrijke stappen gezet op het gebied van roosteren en plannen, goede managementinformatie, het wegwerken van achterstanden en verbetering van de begrijpelijkheid van brieven aan rechtzoekenden. Ook werken gerechten steeds meer samen om succesvol gebleken initiatieven te delen en te verspreiden. De landelijke inloopkamer ondersteunt gerechten bij het afhandelen van oudere werkvoorraden en zorgt ervoor dat rechtzoekenden duidelijkheid krijgen over hun zaak.

Continu verbeteren

Maatschappelijke veranderingen volgen elkaar in steeds sneller tempo op. Continue verbetering is de manier om toekomstbestendig te zijn, ook op het gebied van tijdigheid en voorspelbaarheid. De inrichting hiervan vraagt om een lange adem en constante aandacht *van* en *in* de gerechten. Tegelijkertijd kampt de Rechtspraak nog altijd met personeelstekorten en een hoge werkdruk. Hierdoor kunnen de gestelde doelen niet altijd zo snel als gehoopt worden bereikt. Daarom is besloten het programma Tijdige rechtspraak met twee jaar te verlengen.

Borging

Het programmateam Tijdige rechtspraak rondt de komende twee jaar de ingezette initiatieven af, implementeert de aangereikte instrumenten en zorgt ervoor dat opgedane kennis in de organisatie wordt ingebed zodat deze niet verloren gaat. Omdat het programma eindig is, is het ook de taak van het programmateam om gezamenlijk met de gerechten en de Raad voor de rechtspraak (de Raad) te kijken hoe tijdige en voorspelbare rechtspraak na 2025 verankerd gaat worden.

OPENBAAR
VOLGBAAR
DUURZAAM
EFFICIËNT
BEREIKBAAR
BETAALBAAR
BEGRIJPELIJK

2.4

TOEGANKELIJKE EN TRANSPARANTERECHTSPRAAK

2.4.1 Begrijpelijke en mensgerichte communicatie

De rechter moet toegankelijk zijn voor iedereen. Voor de Rechtspraak is het perspectief van de rechtzoekende daarom het uitgangspunt bij alle communicatie: digitaal, geschreven, aan de telefoon en in de gerechten. Ook de zelfstandig procederende burger moet zich goed kunnen redden als procespartij. Uit onderzoek is bekend dat rechtzoekenden behoefte hebben aan praktische informatie, overzicht van de stappen in de procedure en ondersteuning in begrijpelijke taal. Door voortdurend te leren van de ervaringen van rechtzoekenden, verbetert de Rechtspraak stapsgewijs haar communicatiemiddelen.

De Rechtspraak werkt in 2024 verder aan de vernieuwing van Rechtspraak.nl en het webportaal Mijn Rechtspraak, waarbinnen ook de rechtzoekende veilig digitaal processtukken en berichten kan uitwisselen. Hulpmiddelen die voor rechtzoekenden worden ontwikkeld zijn: een heldere toelichting over hoe en waar de juiste informatie kan worden gevonden via digitale keuzehulpen, visuele weergaven van procedurestappen en formulieren die rechtzoekenden stap voor stap begeleiden bij het opstellen van een processtuk.

Naast deze doelen op het gebied van digitale communicatie wordt in 2024 onverminderd ingezet op versterking van telefonie als communicatiekanaal en als bron van informatie. We blijven ook werken aan het aanbieden van begrijpelijke 'bijsluiters', zoals inmiddels beschikbaar voor mensen die een dagvaarding ontvangen in een incassoprocedure.

De Rechtspraak verzamelt en analyseert periodiek data over hoe tevreden rechtzoekenden zijn over de communicatiekanalen. Dit stelt de Rechtspraak in staat om de communicatie gericht aan te passen of te verbeteren, waardoor rechtzoekenden de Rechtspraak daadwerkelijk ervaren als toegankelijk en begrijpelijk. Goed geïnformeerd worden draagt voor een belangrijk deel bij aan het gevoel van rechtvaardigheid dat rechtzoekenden tijdens hun procedure ervaren.

2.4.2 Maatschappelijk effectieve rechtspraak en innovatie

De veranderende behoeften van de samenleving vragen om rechtspraak die zichzelf blijft verbeteren en aanpassen. Voor mensen met een juridisch probleem is de oplossing niet altijd (alleen) het doorhakken van de juridische knoop. Soms is het nodig en passend om achterliggende problemen aan te pakken. Met innovatieve projecten wil de Rechtspraak zo goed mogelijk aansluiten bij de behoeften van rechtzoekenden. In het kader van maatschappelijk effectieve rechtspraak hebben we extra aandacht voor laagdrempelige, toegankelijke en snelle rechtspraak en het probleem achter het juridische geschil.

In 2024 gaat de Rechtspraak verder met innovatieve projecten op diverse actuele thema's of stromingen: wijkrechtspraak, schuldenaanpak, de eenvoudige civiele procedure en complexe echtscheidingen.

Inmiddels heeft wijkrechtspraak locaties in Eindhoven, Rotterdam, Amsterdam, Tilburg en Den Haag en in 2024 komen daar nieuwe locaties bij.

Bij wijkrechtspraak staat het effectief bijdragen aan het oplossen van uiteenlopende en meervoudige problemen van mensen centraal. En dat gebeurt op de plek waar mensen leven: in hun wijk. De Rechtspraak werkt hierbij samen met OM, gemeenten en hulpverlenende instanties. Daarbij wordt aangesloten bij de landelijke aanpak Preventie met gezag.

Wanneer in de rechtszaal blijkt dat mensen problematische schulden hebben en er nog geen schuldhulpverleningstraject loopt, wordt de schuldenfunctionaris ingezet. Door mensen in contact te brengen met gemeentelijke schuldhulpverlening, probeert de Rechtspraak mensen hulp te laten zoeken om van hun schulden af te komen en te voorkomen dat zij nieuwe schulden maken. In 2024 is de schuldenfunctionaris in alle rechtbanken beschikbaar.

Een andere nieuwe werkwijze is het aanbieden van een goedkoper en effectiever alternatief in zaken waarbij burgers betalingsachterstanden hebben bij hun zorgverzekeraar. Deze werkwijze wordt in 2024 verder uitgebreid.

Bij de Rotterdamse en Zeeuwse regelrechter, de Haagse wijkrechter en Overijsselse overlegrechter kunnen mensen een eenvoudige civiele procedure starten die snel, toegankelijk en betaalbaar is. In 2024 worden voorbereidingen getroffen om op grotere schaal te experimenteren met de nabijheidsrechter. De eisende partij maakt dan de keuze voor deze laagdrempelige of voor de reguliere procedure.

Om te voorkomen dat (complexe) echtscheidingen escaleren, bieden de rechtbanken Oost-Brabant en Den Haag de procedure gezamenlijke toegang ouders aan. Het evaluatierapport over deze werkwijze wordt in de eerste helft van 2024 verwacht. De evaluatie van de gezinsadvocaat, een pilot bij de rechtbank Zeeland-West-Brabant, is in oktober 2023 gepresenteerd en de uitkomsten zijn veelbelovend. Binnen deze pilot registreren en coördineren een advocaat en een gedragswetenschapper samen het proces voor, tijdens en na de echtscheiding.

In Tilburg worden vanaf 2024 als pilot zowel gezamenlijke toegang voor ouders als een gezinsadvocaat in de wijk aangeboden. Verder is op het gebied van online geschillenbeslechting eind 2023 de pilot voorRecht gestart met Vereniging van Eigenaars-zaken. Deze pilot wordt in 2024 voortgezet. Wanneer voorRecht geen oplossing biedt, wordt persoonlijke begeleiding aangeboden, bijvoorbeeld in de vorm van mediation. Als het nodig is kan de zaak aan een rechter worden voorgelegd.

Tot slot zal in 2024 bij meer gerechten met de werkwijze Gericht Op Oplossing (GOO) worden gestart.

Alle grote innovatieve projecten zijn ook te vinden op Rechtspraak.nl.

2.4.3 Digitalisering

De Rechtspraak werkt aan een digitale transformatie. Hierdoor worden de gang naar de rechter en procederen eenvoudiger. Informatie en stukken zijn beter vindbaar en procespartijen kunnen gemakkelijker samenwerken. Grote dossiers kunnen sneller en beter worden geanalyseerd en beschikken betrokkenen onafhankelijk van plaats en tijd over de juiste informatie. Tot slot wordt informatieverwerking eenvoudiger. Op deze manier wordt de communicatie beter en sluit rechtspraak beter aan bij de belevingswereld van rechtzoekenden en verwachtingen van de samenleving. Bovendien kunnen zaken zo tijdiger worden afgedaan.

Deze transformatie gebeurt aan de hand van de volgende vijf doelen:

- Digitaal toegankelijk: procespartijen hebben gedurende het hele proces digitaal toegang tot de Rechtspraak en beschikken over de juiste informatie;
- Digitaal verbonden: externe organisaties en de Rechtspraak kunnen de juiste informatie uitwisselen;
- Digitaal werken: Rechtspraakmedewerkers beschikken over de juiste vaardigheden, informatie en digitale middelen;
- Data als kapitaal: Rechtspraakdata zijn van voldoende kwaliteit en beschikbaar voor de juiste toepassing;
- Betrouwbare informatievoorziening: de informatievoorziening van de Rechtspraak is betrouwbaar, actueel, veilig en duurzaam.

Digitaal toegankelijk

Binnen het toezicht, belastingrecht en strafrecht zijn vrijwel alle zaakstromen inmiddels digitaal toegankelijk. Ook voor het civiel recht en het overige bestuursrecht wordt hieraan gewerkt.

Vanaf 2024 wordt het mogelijk om in meer zaakstromen digitaal te procederen, zoals in zaken op het gebied van volksverzekeringen, sociale zekerheid en het algemene bestuursrecht, in dagvaardingszaken handel en kort geding (zowel in eerste aanleg als in hoger beroep), bij eenzijdige verzoeken echtscheiding en in jeugdzaken.

De vernieuwing van de primaire processystemen moet uiteindelijk digitaal werken binnen het gehele proces mogelijk maken. Digitale toegang start op de website Rechtspraak.nl. In 2024 werkt de Rechtspraak op deze website aan klantgerichte communicatie, kennisportalen en aan een pagina over werken bij de Rechtspraak. Om de digitale toegankelijkheid van de Rechtspraak verder te vergroten, krijgen ook professionele uitvoerders toegang tot het portaal Mijn Bewind. Met deze plannen nemen we een grote stap in de richting van volledige digitale toegankelijkheid van de Rechtspraak.

Digitaal verbonden

Binnen de strafrechtketen wordt gewerkt aan betere informatie-uitwisseling tussen de ketenpartners. Lopende initiatieven worden in 2024 voortgezet en waar mogelijk afgerond. Het gaat bijvoorbeeld om advocatenportaal 2.0, het project Digitaal Werken Hoger Beroep, multimedia en Mulderzaken.

Binnen toezicht komt meer aandacht voor de specifieke omstandigheden van recht-hebbenden, verbinding met uitvoerders en ketensamenwerking. Informatiedeling en vroege signalering zijn daarbij essentieel. Actief toezicht wordt hierdoor bevorderd en de informatiepositie van de rechter wordt versterkt. Hiertoe worden in 2024 concrete stappen gezet, onder andere door rechtzoekenden toegang te geven tot het portaal Mijn Bewind.

In 2024 werkt de Rechtspraak verder aan de eerder ingezette gefaseerde technische vernieuwing van de wettelijke vertegenwoordigersrelatie. Deze dienst met mentorschappen wordt uitgebreid, waardoor ook mentoren namens hun cliënten bij overheidsinstanties kunnen inloggen en digitaal diensten kunnen afnemen. Bij het Centraal Insolventieregister wordt de bestaande levering van gegevens aan externe afnemers vernieuwd.

Digitaal werken

Om te voldoen aan de eisen rond het digitaal procederen, heeft de Rechtspraak zich de afgelopen periode gericht op het realiseren van digitale toegang voor procespartijen- en vertegenwoordigers: de zogenoemde 'buitenwereld'. Daarnaast is voor rechters en gerechtsjuristen de 'binnenwereld' gerealiseerd: een Digitaal Werkdossier. Dit is nodig om in de verschillende rechtsgebieden digitaal goed te kunnen werken. Het streven is dat eind 2024 bij 60 procent van de dossiers het digitale dossier leidend is.

De informatievoorziening leunt nu nog op een breed scala aan verouderde systemen. Op de (middel)lange termijn brengt dit continuïteits- en veiligheidsrisico's met zich mee. Belangrijker nog is dat deze systemen niet geschikt zijn voor volledig digitaal werken. Doel van het project Vernieuwing Procesondersteuning is de uitfasering van de verouderde primaire processystemen. Binnen het strafrecht wordt deze vernieuwing vormgegeven door het Basisplan Straf, dat er tevens voor moet zorgen dat de informatievoorziening geschikt is voor de invoering van het nieuwe Wetboek van Strafvordering. Dit wordt afgestemd met de ketenpartners. Ook wordt gewerkt aan een digitale koppeling tussen de Rechtspraak en het OM.

Het programma Digitale Informatiehuishouding behelst onder andere het op de juiste manier digitaal bewaren, vernietigen, archiveren en beschikbaar stellen van informatie. Het betreft zowel zaakgebonden als niet zaakgebonden gestructureerde en ongestructureerde data. In 2024 zullen de eerste digitale zaakstromen, te beginnen met de beslagrekeningen, daadwerkelijk worden aangesloten op Digitaal Archiveren Rechtspraak.

Data als kapitaal en de komst van AI

De Rechtspraak kan niet om de mogelijkheden van Artificial Intelligence (AI) en het belang van data en datakwaliteit heen. Daarom wordt in 2024 een dialoog gevoerd tussen rechters, bestuurders en experts en wordt samenwerking opgezet op het gebied van AI. Er worden AI-bijeenkomsten georganiseerd en we zorgen voor goede interne informatie over het verantwoord toepassen van AI. De Rechtspraak moet oog hebben voor zowel de mogelijkheden als de potentiële risico's van AI. Dit alles moet medio 2024 leiden tot een AI-strategie van de Rechtspraak.

Betrouwbare informatievoorziening

Een veilig en betrouwbaar informatievoorzieningslandschap (IV) vormt de basis voor voortdurende IV-dienstverlening en is een randvoorwaarde voor een succesvolle digitale transformatie van de Rechtspraak. Daarnaast brengen de hoge IV-ambities van de Rechtspraak mee dat de IV-dienstverlening verder groeit. Ook in 2024 en de jaren daarna zal daarom fors worden geïnvesteerd in de capaciteit van de infrastructuur. Bovendien stelt de Rechtspraak hoge veiligheidseisen aan onder andere cybersecurity, compliance en accesmanagement. Onderdeel hiervan is ook dat onze primaire proces-systemen veilig en betrouwbaar blijven en de inzet daarvan kan worden voortgezet. De daarvoor benodigde renovaties worden in 2024 doorgezet.

2.4.4 Online zittingen

De Rechtspraak heeft in 2023 een aantal stappen gezet op weg naar een platform voor het houden van online zittingen, waaronder het uitschrijven van een aanbesteding voor dit platform. Betrokkenen vanuit de Rechtspraak en verschillende ketenpartijen hebben hun wensen voor een onlineplatform gegeven. Deze aanbesteding heeft niet geresulteerd in een gunning. Begin 2024 zal daarom opnieuw een aanbesteding worden uitgeschreven. Ook wordt het concept afwegingskader voor het houden van online zittingen definitief vastgesteld. Daarnaast wordt een set interne en externe spelregels voor online procederen opgesteld. De Rechtspraak dringt bij het ministerie van JenV aan op wetgeving die het voeren van online zittingen faciliteert. De hoop is dat die structurele wetgeving er in 2024 is.

2.4.5 Transparantie en openbaarheid

Meer uitspraken publiceren

Openbaarheid en toegankelijkheid van de Rechtspraak is een groot goed. Door meer uitspraken te publiceren, wil de Rechtspraak invulling geven aan dit openbaarheidsbeginsel. Tegelijk heeft ze aandacht voor de mogelijke risico's die daarmee gemoeid zijn. Het realiseren van deze ambitie vraagt niet alleen om ontwikkeling van werkprocessen- en systemen, maar doet ook een beroep op medewerkers die betrokken zijn bij het voorbereiden, schrijven, verwerken en publiceren van uitspraken. In 2024 stijgt door bewustwording en procesoptimalisatie het aantal gepubliceerde uitspraken naar circa 60.000. Daarnaast wordt een begin gemaakt met vervanging van de huidige publicatietool en komt de pseudonimiseringtool voor alle gerechten beschikbaar.

Verbetering van de openbaarheid in het civiele recht

Naar aanleiding van de uitspraak van de Hoge Raad van 21 april 2023 wordt de verbetering van de openbaarheid van rechtspraak (uitspraken en zittingen) binnen het civiel domein onder de loep genomen. Er wordt een regievoerder geworven die de actiepunten uit de uitspraak van de Hoge Raad met alle betrokken colleges gaat omzetten in concrete oplossingen om de openbaarheid van rechtspraak verder te verbeteren.

Informatievoorziening aan journalisten

In de eerste helft van 2024 wordt de persrichtlijn vernieuwd en geïntroduceerd in de gerechten. De vernieuwde richtlijn is gebaseerd op de resultaten van een evaluatie in 2023. Het is de bedoeling dat in samenwerking met de Nederlandse Vereniging van Journalisten een accreditatiebeleid voor journalisten wordt opgesteld. De informatievoorziening aan journalisten wordt eenvormiger en er komt een plan voor structureel overleg tussen de Rechtspraak en de journalistiek. Het doel is om maximaal tegemoet te komen aan de openbaarheid van rechtspraak, waarbij rekening wordt gehouden met de juridische mogelijkheden en grenzen van de openbaarheid.

2.5

ONZE MENSEN EN OMGEVING

2.5.1 Aantrekken en behouden van medewerkers

Om nu en in de toekomst kwalitatief hoogwaardige, toegankelijke en tijdige rechtspraak mogelijk te maken, is het essentieel om betrokken en bewaarde medewerkers aan te trekken. Om nieuwe én huidige medewerkers te behouden, moet de Rechtspraak ervoor zorgen dat zij allemaal hun talenten optimaal kunnen inzetten. Behoud, en waar mogelijk uitbreiding, van het aantal rechters is daarbij cruciaal.

Een van de maatregelen die de Rechtspraak daarom al in 2020 heeft genomen, is de structurele verhoging van de jaarlijkse opleidingscapaciteit van rechters en raadsheren van 80 naar 130 bij de gerechten en het Studiecentrum Rechtspleging. Zowel in 2021, 2022 als 2023 is de Rechtspraak erin geslaagd om binnen de grenzen van de opleidingscapaciteit vrijwel het maximale aantal van 130 rechters en raadsheren in opleiding te werven. In 2024 zal de maximale opleidingscapaciteit worden verhoogd naar 140.

In 2024 gaat de Rechtspraak door met diverse projecten gericht op het arbeidsmarktbeleid, de communicatie, loopbaanontwikkeling en verdere invulling van het trainee-programma voor jonge juristen. In 2024 zal het selectieproces en het opleidingsstelsel van rechters en raadsheren worden geëvalueerd. Uitgangspunt is dat de kaders die gelden voor selectie, opleiding en toetsing op toekomstbestendigheid actueel blijven,

bijvoorbeeld op het gebied van inclusie. Daarnaast wordt geïnvesteerd in versterking van de human resources (hr)-functie binnen de Rechtspraak. Ook wordt verder gewerkt aan vergroting van de diversiteit en inclusie binnen de organisatie.

2.5.2 Werkdruk en werkplezier

Medewerkers werken met veel plezier en toewijding bij de Rechtspraak. Bevlogenheid staat voorop, maar een deel van de medewerkers ervaart ook hoge werkdruk. Werkdruk is een veelzijdig probleem. Omvang en oorzaak verschillen per gerecht, per rechtsgebied en per persoon. Belastbaarheid is niet voor iedereen hetzelfde. Dit betekent voor de aanpak van werkdruk dat verschillende initiatieven kunnen bijdragen aan een vitale organisatie waar medewerkers met plezier werken.

Werkdruk en werkplezier zijn belangrijke speerpunten in het strategische hr-beleid van de Rechtspraak. Daarbij is het belangrijk om een cultuur te realiseren die in het teken staat van verbinding, respect en vertrouwen en elkaar helpen en versterken. Dit moet gelden voor collega's onderling, maar ook binnen teams, gerechten en landelijke diensten en in de Rechtspraak als geheel.

In 2024 wordt onder andere ingezet op het optimaliseren van werkprocessen, waarbij behoud van kwaliteit vooropstaat. De beste ervaringen op dit terrein worden uitgewisseld tussen de gerechten en landelijke diensten. Tevens worden in 2024 op teamniveau en individueel factoren in kaart gebracht die de werkdruk beïnvloeden, waardoor gerichte interventies mogelijk worden. Ook zullen de aanbevelingen van de onafhankelijke verkenner werkdruk, die door de minister voor Rechtsbescherming is aangesteld naar aanleiding van de afspraken uit de recent afgesloten cao Rechterlijke Macht, in 2024 verder worden uitgewerkt.

2.5.3 Diversiteit en inclusie

De Rechtspraak wil een inclusieve organisatie zijn waarin medewerkers zich thuis voelen, zichzelf kunnen zijn en gelijke kansen krijgen. Een organisatie waarin rechtzoekenden en potentiële werknemers zich herkennen. De Rechtspraak is zich ervan bewust dat diversiteit de norm is en niet de uitzondering. Diversiteit in bijvoorbeeld generaties, in sociale, economische en culturele achtergronden, in seksuele oriëntatie, genderidentiteiten, fysieke en verstandelijke uitdagingen, kwaliteiten, rollen en privésituaties.

Om in de toekomst een inclusieve organisatie te zijn, hebben we voortdurend aandacht voor, en ontplooiën we, activiteiten op het gebied van diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid. In 2024 zetten we inclusie-activiteiten zoals (lunch)gesprekken, nieuwsbrieven en het bevorderen van samenwerking met SER diversiteit in Bedrijf voort.

Na ondertekening van het diversiteitscharter door de gerechten en het uitvoeren van Nederlandse Inclusiviteitsmonitor, lag de nadruk in 2023 op het opstellen van plannen om de aanbevelingen uit de monitor uit te voeren. In 2024 krijgen deze plannen verder vorm en zullen ze kritisch worden gevolgd. Een landelijke projectgroep zal inzetten op versterking van de samenwerking tussen de gerechten op het gebied van diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid.

2.5.4 Investeren in leidinggevenden

De samenleving verandert voortdurend, wordt ingewikkelder en vraagt veel van haar instituties. De maatschappelijke opgave waarvoor de Rechtspraak staat is hierdoor groot. Daarom is versterking van het leiderschap binnen de Rechtspraak de komende jaren een speerpunt. Effectieve leiders sturen en vertonen voorbeeldgedrag vanuit de waarden van de Rechtspraak. Ze geven leiding vanuit vertrouwen en stellen professionals in staat om hun werk goed te kunnen doen en zich te kunnen blijven ontwikkelen. Effectieve leiders werken actief aan goede samenwerking in teams en aan een prettig werkklimaat, waarin iedereen zich durft uit te spreken en de collega's kunnen zijn die ze willen zijn.

Om effectief leiderschap mogelijk te maken, wordt in 2024 ingezet op verbetering van de omstandigheden waaronder leidinggevenden functioneren. Er vindt onderzoek plaats naar een haalbare span of support en een professionele hulpstructuur die de leidinggevenden ondersteunt. Ook investeert de Rechtspraak in de ontwikkeling van vaardigheden van leidinggevenden.

2.5.5 Duurzaamheid

In het in 2021 vastgestelde Actieplan Klimaatneutrale Rechtspraak staan maatregelen om vanaf 2030 een klimaatneutrale bedrijfsvoering te realiseren. Met deze doelstelling sluit de Rechtspraak aan bij het beleid van de rijksoverheid. In 2023 is het actieplan geactualiseerd en is water als negende thema toegevoegd aan de thema's energie, vervoer, ICT, papier, biodiversiteit, afval, inkoop en catering. In 2024 zetten we met name in op de thema's inkoop, energie en afval.

Bij inkoop stellen we hoge duurzaamheidseisen aan leveranciers, maar ook intern kijken we naar nut en noodzaak van bepaalde inkoop. Er komt extra aandacht voor energiebesparing binnen de gerechtsgebouwen door gedragsverandering bij alle gebruikers te bevorderen. Daarnaast blijven we werken aan fysieke verduurzaming van Rechtspraakgebouwen, zoals het aanbrengen van ledverlichting en zonnepanelen. Waar mogelijk nemen we isolatiemaatregelen. Als laatste wordt bij het onderwerp afval actiever ingezet op preventie, onder andere door het terugdringen van het gebruik van wegwerpartikelen.

2.5.6 Een sociaal veilig werkklimaat

Een sociaal veilig werkklimaat is een onderwerp dat landelijk en binnen de gerechten blijvend aandacht krijgt. Het eind 2022 gehouden Rechtspraakbrede medewerkerswaarderingsonderzoek liet een goede score zien, zowel op het gebied van sociale veiligheid als het bewustzijn met betrekking tot ongewenste omgangsvormen. Het geven en ontvangen van feedback blijft een vaardigheid die nog verder kan worden ontwikkeld. Punt van aanhoudende zorg en aandacht blijft dat een klein aantal medewerkers aangeeft last te hebben van ongewenst gedrag of zich onveilig, geïntimideerd of gediscrimineerd voelt.

Omdat er meer aandacht is voor dit onderwerp, durven meer medewerkers zich hierover uit te spreken. In 2024 blijft er om die reden veel aandacht voor het bespreekbaar maken van ongewenst gedrag in teams. Ook werkt de Rechtspraak aan het actualiseren van de gedragscode waarin nadrukkelijk aandacht wordt besteed aan omgangsvormen op het werk. Daarnaast gaat de Rechtspraak ervaring opdoen met de personeelsraadgever, een nieuwe rol die voorkomt uit de cao Rijk. Medewerkers kunnen bij de personeelsraadgever terecht bij (dreigende) arbeidsconflicten met hun leidinggevende of een collega.

2.5.7 Een fysiek veilig werkklimaat

De Rechtspraak heeft te maken met structurele dreigingen vanuit criminele organisaties en statelijke actoren. Het gaat hierbij om pogingen om onze open samenleving te ontwrichten, bijvoorbeeld door een cyberaanval uit te voeren op vitale infrastructuur. Daarnaast worden medewerkers meer en meer privé benaderd door burgers. Dit is voor de betrokken Rechtspraakmedewerker(s) vaak zeer intimiderend. De veiligheid van onze medewerkers is prioriteit. Daarom wordt verder geïnvesteerd in de ontwikkeling van (bestaande) weerbaarheidsinitiatieven en het kanaliseren van meldingen en de opvolging daarvan. Concreet betekent dit dat bij intimidatie en bedreiging direct centrale ondersteuning voor een Rechtspraakmedewerker beschikbaar is.

De voorbereiding van de bouw van twee nieuwe justitiële complexen wordt voortgezet. Ook zijn de voorbereidingen begonnen voor het realiseren van een (hoogbeveiligde) zittingszaal in Vught. Deze zal in 2024 gereed zijn. Hoogbeveiligde zittingslocaties zijn noodzakelijk gezien de dreigingen die uitgaan van complexe liquidatie- en ondermijningszaken. Bij zowel het verhogen van de weerbaarheid van medewerkers als het realiseren van hoogbeveiligde zittingslocaties, is structurele samenwerking essentieel met ketenpartners als OM, de Dienst Vervoer en Ondersteuning, de Nationale Politie en de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid. Ook in 2024 zal daarom intensief worden samengewerkt, mede ingegeven door de vernieuwingen die vanuit het stelsel bewaken en beveiligen op de Rechtspraak afkomen.

De activiteiten op het vlak van beveiligingsbewustzijn worden in 2024 gewaarborgd. De weerbaarheid van rechters, griffiers en andere procesdeelnemers wordt verder verstrekt door structureel aandacht te besteden aan risicovolle en kwetsbare functies. Naast het aanreiken van handvatten om dreigingen vroegtijdig te signaleren, krijgen Rechtspraakmedewerkers handelingsperspectief als zij te maken krijgen met een bedreiging. Ook wordt Rechtspraakbreed meer aandacht geschonken aan noodzakelijke beveiligingsopleidingen.

FINANCIËN

3.1 FINANCIERING VAN DE RECHTSPRAAK

Het ministerie van JenV stelt jaarlijks een bijdrage beschikbaar aan de Rechtspraak. Ongeveer 60 procent van het ter beschikking gestelde bedrag betreft de productie-gerelateerde bijdrage voor het primaire proces van de Rechtspraak. Deze bijdrage ontvangt de Rechtspraak op basis van aantallen zaken en bijbehorende prijs (primair proces lamicie). Deze productiegerelateerde bijdrage is gebaseerd op de door het ministerie van JenV en de Raad opgestelde meerjarenprognose van de capaciteits-behoefte in de justitiële ketens op basis van het Prognosemodel Justitiële Ketens (PMJ). Voor vreemdelingenzaken is deze bijdrage gebaseerd op de Meerjaren Productie Prognose (MPP) in de vreemdelingenketen.

Per type zaak spreken de Raad en de minister voor Rechtsbescherming een prijs af. Deze zaakprijzen gelden voor een periode van drie jaar. De Raad verdeelt het budget dat van het ministerie van JenV ontvangen wordt over de gerechten. Dit gebeurt in grote lijnen volgens de hierboven beschreven systematiek. Voor de bepaling van het budget van een gerecht worden ruim 70 soorten zaken (zaakcategorieën) met bijbehorende prijzen onderscheiden. Het gerecht ontvangt een bijdrage op basis van het verwachte aantal zaken per zaakcategorie.

De overige 40 procent van het aan de Rechtspraak ter beschikking gestelde budget wordt lumpsum gefinancierd. Deze middelen zijn bedoeld voor megazaken in het strafrecht en bijzondere zaken die in één gerecht voorkomen (primair proces niet-lamicie). Daarnaast zijn deze middelen bestemd voor lokale en landelijke ondersteunende processen, huisvesting en ICT. Deze bijdrage ligt in principe ook voor drie jaar vast.

3.2 FINANCIEEL BEELD 2024

De bijdrage die de Rechtspraak voor 2024 ontvangt is gebaseerd op de begroting 2024 van het ministerie van JenV en het in de zomer van 2022 met de minister van JenV afgesloten prijsakkoord voor de prijsperiode 2023-2025. De Rechtspraak ontvangt een oplopende reeks van 122 miljoen euro in 2023 tot ongeveer 155 miljoen euro structureel vanaf 2025 extra.

Deze extra middelen leveren een bijdrage om de basis verder op orde te brengen. Dat betekent geld om meer rechters en ander personeel aan te trekken om de doorlooptijden te verkorten en het overwerk op termijn terug te dringen. Daarnaast ontvangt de Rechtspraak per zaak een hogere prijs ter compensatie van de werklastgevolgen van wetsvoorstellen en beleidswijzigingen die het kabinet heeft gedaan maar die nog niet in de prijzen waren verwerkt.

Verder zijn meer middelen ter beschikking gesteld voor de kwaliteit van rechtspreken. Hiermee kunnen in het kader van maatschappelijk effectieve rechtspraak en wijkrecht-spraak meer initiatieven worden ontplooid om het recht dichterbij mensen te brengen. En er komt meer tijd voor reflectie. Ook voor de strijd tegen ondermijning wordt meer geld uitgetrokken, onder meer om de toename van megazaken in het strafrecht op te vangen. Daarnaast is geld beschikbaar voor digitalisering en innovatie. Deze middelen zijn niet alleen bedoeld om de digitale toegankelijkheid voor rechtzoekenden te bevorderen en de datadienstverlening te verbeteren, maar ook om de processystemen op orde te brengen. Hierdoor kan het digitaal werken in het primaire proces beter worden ondersteund. Ten slotte zijn er middelen beschikbaar gesteld voor de invoering van het nieuwe Wetboek van Strafvordering. Daarnaast ontvangt de Rechtspraak bijdrages van overige Justitieonderdelen en anderen van circa 42 miljoen ter dekking van door de Rechtspraak te maken kosten.

In totaal ontvangt de Rechtspraak in 2024 ruim 1,4 miljard euro op basis van de bij begroting van het ministerie van JenV overeengekomen aantallen en overige gemaakte afspraken. Voor verdere specificatie van de bijdrage en de te verwachten kosten, zie paragraaf 3.4.

3.3 PROGNOSE INSTROOM EN PRODUCTIE 2024

Totstandkoming prognoses

De prognose van de productie aan zaken bij de Rechtspraak is allereerst gebaseerd op beleidsneutrale prognosemodellen van de instroom (prognoses bij onveranderd beleid en gelijkblijvende voorraden). Deze worden vervolgens aangevuld met te verwachten beleidseffecten. Dit zijn (voorgenomen) wijzigingen in beleid en wet en regelgeving die een substantieel effect hebben op de instroom.

De prognosemodellen zijn door het Wetenschappelijk Onderzoek en Datacentrum en de Raad opgesteld. Dit zijn verklaringsmodellen en houden rekening met de invloed van (regionale) maatschappelijke (economische, demografische) ontwikkelingen op de instroom van zaken bij de rechter in voorgaande jaren. Daarnaast zijn prognoses van economische en demografische ontwikkelingen van instanties als het Centraal Planbureau en het Centraal Bureau voor de Statistiek in de modellen verwerkt.

Productieafspraken

De productieafspraken voor 2024 tussen het ministerie van JenV en de Raad zijn conform de ontwerpbegroting 2024 van het ministerie. De productieafspraken zijn afgeleid van de productieprognoses van het PMJ en kunnen (licht) verschillen. Dit heeft onder andere te maken met het moment van raming. De onderstaande productieprognoses voor 2024 zijn recenter dan de productieafspraken 2024 en met de door de minister gemaakte keuzes in de financiering van de Rechtspraak.

Tabel 1. Productieprognose en productieafspraken met ministerie van JenV 2023-2024

	2023			2024	
	Prognose instroom	Prognose productie*	Afspraak productie	Prognose productie (PMJ)	Afspraak productie
Rechtbanken					
Kanton	858.695	882.674	883.878	962.347	899.925
Civiel handel	54.723	54.251	49.314	54.632	49.569
Civiel familie	150.666	147.496	175.084	151.179	176.961
Straf	161.040	163.009	174.604	167.327	173.834
Bestuur	39.875	37.428	32.717	40.080	32.064
Vreemdelingenkamers**	44.812	39.948	39.530	39.690	48.028
Belasting	36.404	28.328	28.733	31.495	28.705
Gerechtshoven					
Civiel handel	5.948	6.043	6.125	5.958	5.979
Civiel familie	4.155	4.501	4.683	4.152	5.213
Straf	26.714	26.251	34.144	31.593	34.149
Belasting	8.089	8.507	8.930	8.243	8.963
Bijzonder college					
Centrale Raad van Beroep	3.549	4.469	4.523	3.949	4.000
Totaal	1.394.670	1.402.905	1.442.265	1.500.645	1.467.390

* Prognose instroom en productie 2023 zijn gebaseerd op de realisatie van januari t/m november 2023 en een inschatting van december 2023.

** De aantallen weergegeven bij de categorie 'bestuur (Vreemdelingenkamers)' vinden hun oorsprong in de MPP en niet in het PMJ.

Tabel 1 toont de productieafspraken voor het merendeel van de rechtszaken die de Rechtspraak afdoet. Een aantal bijzondere rechtszaken is hierin niet opgenomen, bijvoorbeeld de zaken die het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) behandelt. Deze zaken worden anders gefinancierd (lumpsum) en zijn geen onderdeel van de hierboven gehanteerde prognosemodellen.

3.4 BESCHIKBARE MIDDELEN EN VERWACHTE KOSTEN

Beschikbare middelen

De onderstaande tabel toont een specificatie van de middelen die het ministerie van JenV bij begroting in 2024 aan de Rechtspraak ter beschikking stelt.

Verwerving van middelen

Middelen Rechtspraak (x € 1.000)	2024
Bijdrage ministerie van JenV	1.364.075
Overige bijdrage ministerie van JenV	30.218
Overige opbrengsten	11.297
Netherlands Commercial Court (NCC)	1.000
Rentebaten	0
Bijdrage meer/minder werk	0
Begroting 2024 ministerie van JenV	1.406.590

Verwachte kosten

In dit deel van de bijlage worden de verwachte kosten (1.407 miljoen euro) van de Rechtspraak in 2024 toegelicht. Deze kosten worden onderscheiden in:

- A. Verwachte kosten van gerechten;
- B. Verwachte kosten in centraal beheer;
- C. Verwachte gerechtskosten;
- D. Overige kosten;
- E. Kosten van taken die die buiten het Besluit financiering rechtspraak (Bfr) 2005 zijn geregeld.

A) Kosten van gerechten

De kosten van gerechten betreffen de verwachte kosten die door de gerechten worden gemaakt. Deze bestaan uit twee delen. Allereerst de kosten die samenhangen met het primair proces van de Rechtspraak. Dit zijn vooral personeelskosten van rechters en juridisch en administratief medewerkers. Daarnaast zijn er de kosten die gerechten maken op het gebied van overhead (ondersteunende processen) en huisvesting.

(A) Kosten van gerechten

(x € 1.000)	2024
Kosten primair proces	696.546
Kosten ondersteunende processen	238.470
Totaal kosten gerechten	935.016

B) Kosten in centraal beheer

De kosten in centraal beheer zijn de kosten die de Raad op centraal niveau maakt ten behoeve van de gerechten (huisvesting, ICT-kosten van de Rechtspraak, opleidingen, shared services en het bureau van de Raad).

(B) Kosten centraal beheer

4(x € 1.000)		2024
Huisvestingskosten		111.210
Kosten centraal in beheer		271.298
- ICT	164.885	
- Opleidingen	24.783	
- Bureau Raad voor de rechtspraak	18.198	
- Overige kosten centraal in beheer	63.432	
Totaal kosten centraal beheer		382.508

* incl. overige bijdrages en opbrengsten

C) Gerechtskosten

Tot gerechtskosten behoren de gevallen waarbij de wet de rechter de bevoegdheid geeft om bij de behandeling van een voorgelegde zaak iets door een derde te laten doen en waarbij uitdrukkelijk is gesteld dat de kosten daarvan ten laste van de staat komen (bijvoorbeeld het inschakelen van een tolk). Gerechtskosten hebben alleen betrekking op bestuursrechtzaken en civiele zaken. Gerechtskosten van strafrechtzaken worden door het OM betaald.

De gerechtskosten van bestuur en civiel zijn voor rekening van de Rechtspraak. In 2024 worden de gerechtskosten geschat op ongeveer drie miljoen euro. Gerechtskosten worden door middel van een opheinderegeling vergoed door het ministerie van JenV.

(C) Verwachte gerechtskosten

(x € 1.000)		2024
Gerechtskosten in civiele- en bestuurszaken		2.902
Totaal verwachte gerechtskosten		2.902

D) Overige kosten

Met de term 'overige bijdragen' worden in het Bfr 2005 de kosten voor megazaken in het strafrecht (zaken met een zittingstijd van meer dan 15 uur, inclusief de zaken op grond van de Wet internationale misdrijven), de kosten van de bijzondere kamers (bijvoorbeeld Ondernemingskamer, Douanekamer), het Netherlands Commercial Court en de kosten van het CBb bedoeld.

Het grootste deel van deze kosten betreft de megazaken in het strafrecht. Voor een megastrafzaak is veel meer behandeltijd nodig dan voor een reguliere strafzaak in een meervoudige strafkamer. Daarom worden deze megazaken als een aparte categorie behandeld. Een kleiner deel van de overige kosten heeft betrekking op de kosten van de bijzondere kamers. Het gaat hierbij om bij wet aan gerechten opgedragen taken¹.

(D) Overige kosten

(x € 1.000)	2024
Megazaken strafrecht	32.700
College van Beroep voor het bedrijfsleven	13.303
Netherlands Commercial Court	1.000
Bijzondere kamers Rechtspraak	13.888
Totaal overige uitgaven	60.891

E) Kosten voor taken niet-Bfr 2005

Behalve voor de in het Bfr 2005 geregelde taken, maakt de Rechtspraak kosten voor andere activiteiten. Het gaat hier onder andere om kosten in verband met tuchtrecht, kosten van de commissies van toezicht voor het gevangeniswezen en de kosten van parketpolitie

E) Taken niet-Bfr 2005

(x € 1.000)	2024
Tuchtrecht	5.166
Commissies van toezicht voor het gevangeniswezen	6.542
Overige	13.565
Totaal taken niet-Bfr 2005	25.273

1 Het gaat om de Douanekamer (gerechtshof Amsterdam, rechtbank Noord-Holland), de Ondernemingskamer (gerechtshof Amsterdam), de kamers voor het kwekersrecht (gerechtshof Den Haag), de octrooikamer (gerechtshof Den Haag, rechtbank Den Haag), de Merkenwetkamer (gerechtshof Den Haag), zaken in verband met de Wet administratief-rechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, rechtbank Noord-Nederland), adviezen ingevolge de Wet overdracht tenuitvoerlegging, (gerechtshof Arnhem-Leeuwarden), Penkamer (gerechtshof Arnhem-Leeuwarden), de Centrale Grondkamer (gerechtshof Arnhem-Leeuwarden), liaisonrechter (rechtbank Den Haag), de kamer voor bijzondere competentiezaken bestuurszaken en de Maritieme kamer (rechtbank Rotterdam).

RISICO'S EN RISICOBEBEERSING

Risicobereidheid

De samenleving verandert snel en stelt de Rechtspraak voortdurend voor nieuwe uitdagingen. In de missie en visie is verwoord waar de Rechtspraak op de langere termijn voor staat en aan werkt. De Rechtspraak zet zich volop in voor het verwezenlijken van de visie en de daaruit voortgevloeide Agenda van de Rechtspraak. Zij koppelt mogelijke risico's en beheersmaatregelen daarom rechtstreeks aan de visie: de Rechtspraak is rechtvaardig, toegankelijk, tijdig en transparant en speelt in op maatschappelijke ontwikkelingen.

De risicobereidheid van de Rechtspraak kan als (risico)neutraal worden getypeerd. De Rechtspraak is bereid risico's te lopen als de kans op risico's beperkt is en/of de middelen om die risico's te beheersen niet beschikbaar zijn. Met ketenpartijen wordt afgestemd over risico's. Op de aspecten zoals genoemd in de missie en visie heeft de Rechtspraak een kwaliteitssysteem ontwikkeld om risico's te beperken.

Voor de Rechtspraak zijn onafhankelijkheid, onpartijdigheid, integriteit en deskundigheid de belangrijkste kernwaarden. Deze kernwaarden komen naar voren komen in de missie en vertalen zich ook in de bedrijfsvoering.

Rechtvaardig

Risico	Beheersmaatregel
Onvoldoende rechtsbescherming - Onvoldoende rechtsbescherming bieden door het afdoen van minder zaken, het ontbreken van een instrumentarium voor maatwerk of beperkte middelen.	- Vanuit de Agenda van de Rechtspraak bestuurlijke prioriteit leggen bij rechtvaardige rechtspraak en van daaruit activiteiten ontplooiën gericht op het bieden van voldoende rechtsbescherming.
Onvoldoende rechtsbescherming - Als gevolg van de behandeling van zaken waarbij het overheidsoptreden door de samenleving kritisch wordt gevolgd, kan de onafhankelijkheid van de Rechtspraak onder druk komen te staan doordat de Rechtspraak vaker door de burger als onderdeel van het systeem van de uitvoerende macht wordt gezien.	- In- en extern de kernwaarden van de Rechtspraak uitdragen. - Gesignaleerde problemen in de uitvoering van wetgeving bespreekbaar maken in gesprekken tussen staatsmachten. - Reflecteren, intervisie en het hanteren van professionele standaarden.
Besluiten Hoge Raad en Europese hoven - Besluiten van Hoge Raad of Europese hoven met effect op rechtspraak(processen).	- Kritisch ontwikkelingen volgen en indien nodig de hogere kosten als gevolg van deze uitspraken claimen bij het ministerie van JenV.
Ambities Rechtspraak zoals vastgelegd in afspraken met het ministerie van JenV - Niet kunnen voldoen aan de ambities van de Rechtspraak zoals beschreven in de begroting (digitalisering, verduurzaming, achterstanden, doorlooptijden).	- Via overleg- en rapportageafspraken het ministerie van JenV op de hoogte houden en tijdig signaleren en waar mogelijk bijsturen.
Integriteit - Integriteitsschendingen.	- In opleidingen wordt hiervoor regelmatig aandacht gevraagd. - Uitvoeren integriteitsbeleid, met o.a. afleggen eed of belofte, benoemen vertrouwenspersonen en rapporteren in jaarverslag over integriteitsschendingen. - Gerechtsbesturen zijn opgeroepen om het register nevenfuncties actueel te houden. - In primair proces: code zaaktoedeling en wraking.

Toegankelijk

Risico	Beheersmaatregel
Onvoldoende voortgang digitale toegang - Het project Digitale Toegang heeft onvoldoende voortgang, waardoor digitale toegang voor rechtzoekende onvoldoende voortgang heeft.	- Sturen volgens de reguliere IV-governance en werkwijzen.
Beveiliging/dreiging - Toenemend dreigingsniveau richting medewerkers en gebouwen van de Rechtspraak. - Afhankelijkheid van derden bij beveiliging	- Maatregelen geformuleerd voor een passend beveiligingsniveau t.a.v. personen, gebouwen en bezoekers van gebouwen. - Regelmatige risico- en dreigingsanalyses. - Periodiek overleg en afspraken met relevante partnerorganisaties.
Cybersecurity - Risico's in de cybersecurity, bijvoorbeeld op het gebied van IT general controls, Information Security Management en datalekken.	- De Rechtspraak is overgestapt op toepassing van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid in plaats van een eigen normenstelsel. - Rechtspraakbreed stelsel IT-security wordt verder uitgewerkt. - Informatiebeveiliging gerechten wordt nader vormgegeven.
IT-storingen - Het risico op (langdurige, meer dan 4 uur) storingen in de ICT die de continuïteit van de bedrijfsvoering (incl. primaire proces) en informatievoorziening raken.	- Afspraken over basisdienstverlening (inclusief continuïteit, betrouwbaarheid, beschikbaarheid en beveiliging) met landelijke dienst IVO.

Tijdig

Risico	Beheersmaatregel
Ziekteverzuim - Toenemend ziekteverzuim leidt tot minder beschikbare capaciteit en door hogere werkdruk bij de andere collega's tot langere doorlooptijden of toename achterstanden.	- De Raad vraagt in bestuurlijke overleggen met de gerechtsbesturen expliciet en blijvend aandacht voor de ontwikkeling van het ziekteverzuim. - Het periodieke medewerkerswaarderingsonderzoek laat op afdelingsniveau zien waar dit het meest speelt. Op basis daarvan worden gerichte acties ondernomen. - Laagdrempelig aanbieden van een mentale gezondheidstest voor medewerkers.
Risico opbrengsten: minder instroom van zaken - Dalende uitstroom van zaken als gevolg van verminderde instroom van zaken. - Het niet tijdig kunnen aanpassen van de organisatie aan dalende instroom.	- Bij de advisering over wetgeving expliciet aandacht besteden aan werklastergevolgen - Kritisch volgen van werklastergevolgen van de grotere wetswijzigingen. - Gerechtsoverstijgende personeelsplanning. - Gebruiken van mogelijkheden voor het schuiven van zaken over gerechtsgrenzen heen.
Overschrijding redelijke termijn - Werkvoorraden leiden tot toename van het aantal zaken waardoor termijnen worden overschreden die door de Rechtspraak gecompenseerd moeten worden.	- Programma Tijdige rechtspraak heeft als doel om doorlooptijden terug te brengen en werkvoorraden weg te werken. - Bewaken ontwikkeling van claims met betrekking tot overschrijding van de redelijke termijn.
Risico opbrengsten dalende productiviteit - Dalende productiviteit om diverse redenen (toename verlof, meer nadruk op zorgvuldigheid door externe druk etc.).	- Bewaken productiviteit. - Ontwikkelen van nieuwe werkwijzen, bijvoorbeeld roosteren en plannen - Afspraken met het ministerie van JenV over tarieven. - Afspraken met keten (bijvoorbeeld actieplan OM/ZM)
Onvoldoende capaciteit - De Rechtspraak is onvoldoende in staat om tijdig te beschikken over medewerkers met de juiste kwaliteiten voor de toekomstige Rechtspraakorganisatie. - Onvoldoende instroom in de opleiding tot rechter en raadsheer en daarmee een toenemend tekort.	- Uitvoeren van hr-projecten waaronder gerechtsoverstijgende personeelsplanning en versterken arbeidsmarktbeleid- en communicatie. Hierdoor ontstaat inzicht in toekomstige bezettingscijfers en schaarse doelgroepen en kan hierop tijdig worden ingespeeld. - Versterken van de opleidingscapaciteit en verdeling van de Rechtspraak. - Aanvullende maatregelen, waaronder inzet van rechter-plaatsvervangers en overdracht van werkzaamheden aan gerechtsjuristen. - Vergroten van aantal rechters en raadsheeren in opleiding waardoor kan worden ingespeeld op een mogelijk tekort aan rechters. - Starten traineeprogramma.

Transparant

Risico	Beheersmaatregel
Fraude - Risico op frauduleuze handelingen.	- Maatregelen op het terrein van integriteit, informatiebeveiliging, functiescheiding en interne controle.
Privacy - Niet voldoen aan privacy compliance (bijvoorbeeld AVG/WJSG).	- Plan van aanpak opgesteld voor het versterken van het privacymanagement bij gerechten en landelijke diensten. - Verdere implementatie systeem (Solvinx) voor het maken en beheren van Data Protection Impact Assessments. - Opstellen van een planning van het aanpassen van de primaire processystemen.
Wet open overheid (Woo) - Niet tijdig kunnen voldoen aan informatie-verzoeken	- Stroomlijnen werkwijzen. - Inzet tooling.
Risico opbrengsten: onjuiste registratie - Als gevolg van een onvolledige of onjuiste registratie van zaakgegevens bestaat het risico dat een te hoge of te lage financiering wordt verkregen.	- Het uitvoeren van periodieke verbands-controles op de zaak aantallen.
Materiële kosten - Juridische claims van burgers en bedrijven met financiële consequenties.	- Beoordelen van ingediende juridische claims door het team juridische zaken van Bureau Raad en door de landsadvocaat en het treffen van een voorziening.
Financiële onrechtmatigheid - Financiële onrechtmatigheid, bijvoorbeeld inkoop en declaraties, naleving fiscale regels.	- IC-structuur en interne bedrijfsvoerings-regels bijv. m.b.t. functiescheiding.
Afhankelijkheid compliance externe partijen - Dit geldt vooral voor P-Direkt (salaris en hr-administratie) en Leonardo (financiële administratie).	- Beheersverslag van betreffende organisaties met bevindingen ADR. - Bewaken opstellen beheersverslag P-Direkt en afspraken maken over alternatieve oplossingen voor de accountantscontrole indien P-Direkt geen beheersverslag meer oplevert. - Kritisch volgen van overige ontwikkelingen bij de betreffende organisaties.

Maatschappelijk

Risico	Beheersmaatregel
Verwachtingenmanagement - Niet kunnen voldoen aan de verwachtingen van partijen, derden of de maatschappij.	- Reputatieonderzoek. - Bij individuele rechtszaken tijdig communiceren over diverse aspecten van de rechtszaak. - Klantwaarderingsonderzoek (vierjaarlijks). - Uitspraken motiveren in klare taal.
Onvoldoende vernieuwing - Het absorptievermogen van de Rechtspraak kan onvoldoende zijn om de vernieuwing op het terrein van informatievoorziening te kunnen realiseren.	- In de planning van vernieuwing rekening houden met het absorptievermogen van de gerechten. - De kwaliteit van de implementatieplannen en de uitvoering daarvan bewaken.
Nieuwe regelgeving - Invoering van nieuwe wet- en regelgeving met gevolgen voor rechtspraak(processen), zonder voldoende voorbereidingstijd of financiering.	- Bij de advisering over wetgeving expliciet aandacht besteden aan werklastgevolgen - Kritisch volgen van werklasteffecten van de grotere wetswijzigingen
(On)aantrekkelijk werkgever - Veranderde voorkeur voor de Rechtspraak als werkgever, waardoor mensen de Rechtspraak niet meer als werkgever in overweging nemen. - Ontevredenheid bij gerechtsjuristen over de beperkte interne doorgroeimogelijkheden en positie op de arbeidsmarkt.	- Nader inzicht verwerven in arbeidsmarktpositie. - Verder uitvoeren arbeidsmarktbeleid en communicatie; ontwikkelen employer branding strategie. - Verdere implementatie loopbaanbeleid voor gerechtsjuristen. - Vergroten van de aandacht voor inclusieve diversiteit. - Analyseren eerste uitkomsten ingevoerde 'exitmonitor' om een beter inzicht te krijgen in de redenen van vertrek.

STRATEGISCHE EVALUATIE AGENDA

De Rechtspraak heeft voor de derde keer een Strategische Evaluatie Agenda opgesteld. Met deze Strategische Evaluatie Agenda wil de Rechtspraak meer en beter inzicht krijgen in haar doelmatigheid en doeltreffendheid. Dit inzicht kan worden gebruikt om de processen van de Rechtspraak te verbeteren en op die manier de maatschappelijke waarde van de Rechtspraak te vergroten. De Rechtspraak streeft naar een evaluatiestelsel waarbij de verkregen inzichten gebruikt kunnen worden om te leren en haar beleid en uitvoering te verbeteren. Hierdoor kan de Rechtspraak leren van (en eigen ervaringen delen met) andere organisaties. Ten slotte geeft de Strategische Evaluatie Agenda een overzicht van de vele evaluaties die door de Rechtspraak worden uitgevoerd. Hiermee kan de samenhang tussen de verschillende onderzoeken in kaart worden gebracht en mogelijk versterkt.

Leren, bijsturen en verantwoorden

In deze strategische agenda worden proactief weloverwogen keuzes gemaakt over welke vraagstukken wanneer, en op welke manier, gecontroleerd en/of geëvalueerd gaan worden. In de Strategische Evaluatie Agenda staan alle onderzoeken ten behoeve van het produceren van bruikbare inzichten voor leren en verantwoorden:

- a. Leren: ervoor zorgen dat de noodzakelijke kennis en inzichten voor het ontwerpen, bijsturen en verbeteren van beleid en uitvoering tijdig beschikbaar zijn en leren mogelijk maken;
- b. Bijsturen en verantwoorden: ervoor zorgen dat per thema zo goed mogelijk inzicht wordt verkregen in de doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid en de uitvoering daarvan. Hierdoor wordt het mogelijk om tijdig bij te sturen. Hierbij staan de maatschappelijke effecten van rechtspraak centraal.

Missie, visie en agenda van de Rechtspraak

De Strategische Evaluatie Agenda sluit aan op de missie, visie en agenda van de Rechtspraak. Volgens deze visie is de Rechtspraak rechtvaardig, toegankelijk, tijdig, transparant en speelt ze in op maatschappelijke ontwikkelingen. Deze vijf doelen zijn de komende jaren leidend bij het formuleren van beleidsdoelen en bestuurlijke afspraken met gerechten. Om de realisatie van deze visie te ondersteunen, worden er op elk gebied evaluaties verricht (zie tabel 2).

De verkregen inzichten kunnen worden gebruikt om de uitvoering van de vijf doelen bij te sturen. In het overzicht zijn geen (wetenschappelijke) onderzoeken en operationele en intern gerichte onderzoeken en audits opgenomen. De wetenschappelijke onderzoeken die door de Raad worden gefinancierd of uitgevoerd worden periodiek gepubliceerd in de Agenda voor Onderzoek en Kennisdeling.

Evaluaties binnen de Rechtspraak hebben vooral betrekking op ex durante en ex post evaluaties. In ex durante evaluaties wordt tijdens de uitvoering van beleid gekeken of het noodzakelijk is om het beleid, of de uitvoering daarvan, bij te sturen op basis van kennis, analyse, inzichten en ervaringen. Een ex post evaluatie van de uitkomsten van beleid is vaak gericht op verantwoording over de gerealiseerde doeltreffendheid en doelmatigheid van dat beleid. Hierbij staat de vraag centraal in hoeverre beleidsdoelen zijn behaald. Ten slotte zijn ex ante evaluaties mogelijk waarin vooraf wordt gezien welke beleidsinstrumenten het best kunnen worden ingezet om tot doeltreffend en doelmatig beleid te komen.

Tabel 2. Strategische Evaluatie Agenda Rechtspraak

	2022	2023	2024	2025	2026
Rechtvaardige rechtspraak					
Visitatie Rechtspraak	✓	✓			✓
Evaluatie opleiding van r(h)io's (rechters en raadsheren in opleiding)			✓		
Evaluatie werving en selectie van r(h)io's			✓		
Evaluatie code zaaktoedeling			✓		
Toegankelijke rechtspraak					
Klantonderzoek Rechtspraak	✓				
Tijdige rechtspraak					
Evaluatie programma Tijdige rechtspraak		✓		✓	
Tussentijdse evaluatie inloopkamers		✓			
Transparante rechtspraak					
Tijdsbestedingsonderzoek	✓			✓	
Accountantscontrole jaarverslag Rechtspraak en financial IT-audit	✓	✓	✓	✓	✓
Rechtspraak speelt in op maatschappelijke ontwikkelingen					
Reputatieonderzoek	✓				
Onderzoek huisvesting en duurzaamheid	✓	✓			
Medewerkerswaarderingsonderzoek		✓		✓	

* Binnen de onderzoekslijnen maatschappelijke determinanten en prognoses van het beroep op de rechter, effectiviteit van rechtspraak en rechterlijke vonnissen en veranderende rol domein van de rechter vinden meerdere onderzoeken plaats.

Dit jaarplan is een uitgave van de Rechtspraak (januari 2024).

